

Onderzoek technische herschattning objectief verdeelmodel WWB 2012

Eindrapport

Iris Blankers
Tom Everhardt
Nynke de Groot

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

© Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE)

Den Haag, augustus 2011

Onderzoek Technische herschatting objectief verdeelmodel WWB 2012
I. Blankers, T. Everhardt en N. de Groot

Ape rapport nr. 08-920

© 2011 **A**arts De Jong Wilms Goudriaan **P**ublic **E**conomics bv (APE)

Website: www.ape.nl

Omslag: Brordus Bunder, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

INHOUD

0	SAMENVATTING	2
1	INLEIDING	3
	1.1 Leeswijzer	3
	1.2 Aanleiding van het onderzoek	3
	1.3 Onderzoeksvragen	4
2	TRENDBREUKEN	5
	2.1 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	5
	2.2 Banengroei	5
	2.3 Overige trendbreuken	5
3	ANALYSES	8
	3.1 Verdeelkenmerken en bijbehorende gewichten	8
	3.2 Herverdeeleffecten	9
	3.2.1 Herverdeeleffecten voor ex-ante aftopping	10
	3.2.2 Effectieve herverdeeleffecten	12
	3.3 Budgetmutaties	15
	3.3.1 Objectieve budgetmutaties	16
	3.3.2 Effectieve budgetmutaties	19
	3.3.3 Budgetmutatie naar oorzaak	21
	3.3.4 Budgetmutaties voor individuele gemeenten	22
4	CONCLUSIE	24
	BIJLAGE TABELLEN	25
	Herverdeeleffecten	25
	Budgetmutaties	27

0 SAMENVATTING

Sinds de invoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 zijn gemeenten financieel verantwoordelijk voor de bijstandslasten. Voor de grotere gemeenten geschiedt de verdeling van het budget voor de uitkeringslasten, het inkomensdeel, op basis van een objectief verdeelmodel.

Het ministerie van SZW en de VNG hebben afgesproken dat het onderhoud aan het verdeelmodel meer periodiek zal plaatsvinden¹. Het verdeelmodel wordt niet meer jaarlijks aangepast maar een periode constant gehouden. Tot het onderhoud plaatsvindt, gebeurt de budgettoedeling op basis van het huidige verdeelmodel. Een onderdeel hiervan is de jaarlijkse herijking van de gewichten van de verdeelmaatstaven.

Dit rapport beschrijft het onderzoek naar de technische herschatting van het objectieve verdeelmodel WWB voor de budgetverdeling 2012. Het betreft de gebundelde uitkering, bestaande uit het WWB-budget inkomensdeel, WIJ, IOAW, IOAZ en het gedeelte van het Bbz voor kosten levensonderhoud voor startende zelfstandigen. Het objectieve budget wordt bepaald op basis van de scores op 13 verdeelmaatstaven.

Voor dit onderzoek zijn de scores op deze maatstaven geactualiseerd en gebruikt om de gewichten te herijken zodat deze goed aansluiten op de geactualiseerde scores.

Er is onderzocht of er sprake is van trendbreuken in de verdeelkenmerken. Dit bleek niet het geval. Met betrekking tot de verdeelmaatstaf arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, zijn gegevens over WIA-uitkeringen toegevoegd. De verklaringskracht van deze maatstaf is hoger dan de maatstaf exclusief WIA-uitkeringen.

¹ Brief van de staatssecretaris van SZW aan de Tweede Kamer, 18-6-2009

1 INLEIDING

1.1 Leeswijzer

Dit rapport beschrijft het onderzoek naar de herijking van het verdeelmodel WWB ten behoeve van de budgettoedeling 2012. Het voorliggende rapport is zelfstandig leesbaar en bevat een compleet overzicht van de analyses. Hoofdstuk 0 geeft een samenvatting van het onderzoek. De bijlage is een aanvulling op het rapport, hierin staan alle tabellen waarop (een deel van) de analyses zijn uitgevoerd.

1.2 Aanleiding van het onderzoek

Sinds de invoering van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 zijn de gemeenten financieel verantwoordelijk voor de bijstandslasten. Gemeenten ontvangen een budget voor de bekostiging van de uitkeringsuitgaven, het inkomensdeel, en een budget voor de re-integratie van bijstandsgerechtigden, het werkdeel. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) berekent de gemeentelijke budgetten met verdeelsleutels die worden toegepast op de macrobudgetten voor het inkomensdeel en het werkdeel. Sinds 2010 is het WWB-budget inkomensdeel gebundeld met de IOAW, de IOAZ en het gedeelte van de Bbz voor kosten levensonderhoud voor startende zelfstandigen².

Voor de grotere gemeenten geschiedt de verdeling van de gebundelde uitkering op basis van een objectief verdeelmodel. Het ministerie van SZW en de VNG hebben afgesproken dat het onderhoud aan het verdeelmodel meer periodiek zal plaatsvinden³. Het verdeelmodel wordt niet meer jaarlijks aangepast maar een periode constant gehouden. Tot het onderhoud plaatsvindt, gebeurt de budgettoedeling op basis van het huidige verdeelmodel. Een onderdeel hiervan is de jaarlijkse herijking van de gewichten van de verdeelmaatstaven.

² Ook de WWIK is gebundeld met de WWB. De budgetverdeling WWIK vindt echter niet plaats op basis van de verdeelsystematiek van de WWB maar op basis van historische kosten

³ Brief van de staatssecretaris van SZW aan de Tweede Kamer, 18-6-2009

Dit onderzoek is een technische exercitie waarbij de gewichten van het objectieve verdeelmodel worden herijkt zodat de gewichten goed aansluiten op de geactualiseerde scores op de verdeelmaatstaven.

Ten opzichte van het verdeelmodel voor het uitvoeringsjaar 2011 is in dit onderzoek voor de maatstaf banengroei weer een driejaarsgemiddelde gebruikt⁴. Daarnaast is er een uitbereiding van de maatstaf arbeidsongeschiktheidsuitkeringen met de WIA-uitkeringen. De WIA is in 2006 geïntroduceerd, de definitie van arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WAO, Wajong en WAZ) wordt daarom uitgebreid met het aantal uitkeringen WIA⁵.

1.3 Onderzoeksvragen

Het onderzoek richt zich op de herijking van het verdeelmodel ten behoeve van de budgettoedeling voor het uitvoeringsjaar 2012. We hebben voor dit onderzoek zeven onderzoeksvragen opgesteld:

1. Welke gegevens over WIA-uitkeringen op gemeenteniveau zijn beschikbaar bij het CBS en overige informatiebronnen?
2. Zijn er trendbreuken in de verdeelkenmerken?
3. Welke varianten zijn er denkbaar en relevant bij de oplossing van eventuele trendbreuken of bij eventuele beperkingen in de beschikbaarheid van WIA-gegevens?
4. Wat zijn de bijbehorende gewichten van de verdeelmaatstaven?
5. Wat zijn de bijbehorende herverdeeleffecten voor en na ex-ante inperking?
6. Wat zijn de bijbehorende budgetmutaties van 2011 op 2012 voor en na ex-ante inperking?
7. Welke variant, indien van toepassing, voldoet het best wat betreft verdelende werking, stabiliteit en plausibiliteit?

⁴ Dit was voor 2011 niet mogelijk omdat er een trendbreuk plaats heeft gevonden in 2006 en er daardoor geen geschikte gegevens waren voor de berekening van een driejaarsgemiddelde.

⁵ Het aantal uitkeringen WAO maakt nog steeds onderdeel uit van de maatstaf arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, vanwege de invoering van de WIA in 2006 gaat het hierbij alleen om uitkeringen die voor 2006 zijn gestart.

2 TRENDBREUKEN

Aan de maatstaf Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is het aantal WIA-uitkeringen toegevoegd, er is weer een driejaarsgemiddelde voor de maatstaf Banengroei gebruikt en er is voor de overige verdeelkenmerken onderzocht of er andere trendbreuken zich voordoen.

2.1 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen

De definitie van de maatstaf Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is aangepast in verband met de introductie van de WIA in 2006. Gegevens over WIA-uitkeringen bleken, via SZW, beschikbaar te zijn bij het CBS. Deze WIA-uitkeringen voor 2009 zijn opgeteld bij het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (WAO, Wajong en WAZ)⁶ in 2009.

2.2 Banengroei

Wegens een wijziging in de definitie van het aantal banen in 2006, is bij de herijking van het verdeelmodel voor het uitvoeringsjaar 2011⁷ middels onderzoek van een aantal varianten bekeken welke variant van de maatstaf Banengroei het meest geschikt was om te gebruiken bij de herijking van de gewichten. Uiteindelijk is gekozen om voor deze maatstaf eenmalig een tweejaarsgemiddelde te gebruiken. Aangezien er nu vergelijkbare gegevens beschikbaar zijn voor de jaren 2006-2009, is in dit onderzoek weer een driejaarsgemiddelde gebruikt voor de maatstaf Banengroei.

2.3 Overige trendbreuken

De overige verdeelmaatstaven hebben we op twee manieren onderzocht op eventuele trendbreuken. In de documentatie bij de databestanden zijn we nagegaan of CBS de meetmethode ten opzichte van voorgaande jaren heeft gewijzigd. Daarnaast hebben we tijdreeksen van ieder verdeelkenmerk geanalyseerd, waarbij we met name hebben gelet op

⁶ Het aantal uitkeringen WAO maakt nog steeds onderdeel uit van de maatstaf arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, vanwege de invoering van de WIA in 2006 gaat het hierbij alleen om uitkeringen die voor 2006 zijn gestart.

⁷ APE (2010, 13-791), "Onderzoek technische herschatting objectief verdeelmodel WWB 2011".

gemiddelde jaarmutaties (zowel absoluut als reëel) over de jaren. Ter illustratie hiervan laten wij in tabel 2-1 het gemiddelde absolute procentuele verschil tussen de gegevens van herijking 2011 en herijking 2012 per verdeelkenmerk zien. Voor het onderzoek naar trendbreuken hebben wij ook gekeken naar verschillen in voorgaande (3) jaren. Wij zijn hierbij niet gestuit op een trendbreuk. Het gemiddelde procentuele verschil van bevolkingsgroei is het meest opvallend, 252%. Dit komt echter doordat de scores voor bevolkingsgroei voor veel gemeenten relatief klein zijn. Stel bijvoorbeeld dat een gemeente tussen 2004 en 2009 een gemiddelde bevolkingsgroei van 0,1% had, en dit stijgt naar 0,5%, dan is dit een stijging van 400%⁸. Er is geen aanpassing van de definitie van bevolking geweest, dus wij beschouwen dit niet als een trendbreuk. Daarnaast is het verschil van inwoners stedelijk gebied relatief hoog, 14%. Ook dit komt doordat een aantal (met name kleine) gemeenten een relatief laag percentage inwoners stedelijk gebied hadden in 2010. Als 1 wijk verschuift van niet stedelijk naar stedelijk, verhoogt dit het percentage aanzienlijk. Dit komt niet door de veranderde meetwijze en dus zien wij dit niet als een trendbreuk. Voor de maatstaf huurwoningen gebruiken wij bij de herijking gegevens van CBS in plaats van VROM⁹. Het absolute procentuele verschil tussen de gegevens van VROM in 2008 en het CBS in 2009 is 6%. Aangezien wij geen trendbreuken hebben gevonden presenteren wij in dit rapport slechts een variant.

⁸ 89% van de gemeenten kende bij de herijking van 2011 een absolute bevolkingsgroei van minder dan 1%. Deze kleine percentages zorgen voor een vrij groot gemiddeld absoluut procentueel verschil.

⁹ Hiervoor is gekozen omdat de overige verdeelkenmerken ook allemaal van het CBS komen, en de gegevens even nauwkeurig zijn.

Tabel 2-1: Gemiddeld absoluut procentueel verschil tussen verdeelkenmerken gebruikt voor de herschatting 2011 en dit onderzoek, t.o.v. de verdeelkenmerken van de herschatting 2011¹⁰.

Verdeelkenmerk	Gemiddeld absoluut procentueel verschil
Lage inkomens (15-64 jaar, 3-jaars)	3%
Eenouderhuishoudens (15-44 jaar, 3-jaars)	7%
Allochtonen (15-64 jaar)	5%
Laagopgeleiden (15-64 jaar, 3-jaars)	9%
Huurwoningen	6%
Relatief Regionaal Klantenpotentieel	2%
Inwoners stedelijk gebied (OAD 1+2+3)	14%
Werkzame beroepsbevolking (COROP, 3-jaars)	1%
Banen handel en horeca (COROP)	2%
Banen per hoofd van de beroepsbevolking (COROP)	2%
Bevolkingsgroei (percentage per jaar, 5-jaars)	252%

¹⁰ Gemeenten die op 1 januari 2011 zijn gefuseerd, hebben we hier buiten beschouwing gelaten.

3 ANALYSES

Zie de technische bijlage voor bijbehorende tabellen

3.1 Verdeelkenmerken en bijbehorende gewichten

Tabel 3-1: Overzicht van de verdeelkenmerken en bijbehorende gewichten

Variabele	Peiljaar	Model 2012	Model 2011
Lage inkomens (15-64 jaar, 3-jaars)	2006-2008	28,858	17,963
Eenouderhuishoudens (15-44 jaar, 3-jaars)	2008-2010	84,022	76,451
Arbeidsongeschikten (15-64 jaar)	2009	-25,609	<u>-13,206</u>
Allochtonen (15-64 jaar)	2008-2010	4,110	<u>2,869</u>
Laagopgeleiden (15-64 jaar, 3-jaars)	2007-2009	7,545	4,279
Huurwoningen	2009	4,292	5,125
Relatief regionaal klantenpotentieel	2009	1,753	1,929
Inwoners stedelijk gebied (OAD 1+2+3)	2009	-1,919	-1,713
Werkzame beroepsbevolking (COROP, 3-jaars)	2007-2009	-52,472	-45,108
Banen handel en horeca (COROP)	2009	-20,339	-19,864
Banengroei (COROP, perc per jaar)	2006-2009	<u>-0,206^a</u>	<u>-0,606</u>
Banen per hoofd van de beroepsbevolking (COROP)	2009	-2,000	-2,003
Bevolkingsgroei (perc per jaar, 5-jaars)	2005-2010	-27,062	-30,450
Constante		5044,261	4498,304
Aantal gemeenten		207	195
Verklaringsgraad		94,2	94,1

^a Onderstreept betekent niet significant bij een significantieniveau van 10%, alle overige variabelen zijn significant bij een significantieniveau van 5%.

Zoals te zien is in de tabel, zijn de coëfficiënten behorende bij de herijking voor het budgetjaar 2012, grotendeels vergelijkbaar met de coëfficiënten van de herijking voor het budgetjaar 2011. De coëfficiënt van de constante is aanzienlijk toegenomen, dit komt waarschijnlijk omdat de coëfficiënt van enkele overige verdeelkenmerken is afgenomen. We zien dat de coëfficiënt van arbeidsongeschikten in tegenstelling tot de vorige herijking

nu significant is en negatiever is geworden, dit betekent dat deze maatstaf een groter aandeel in de budgetverdeling heeft gekregen. Bovendien heeft de variabele alloctonen een grotere coëfficiënt dan in Model 2011 en deze waarde is dit jaar wel significant. De variabele banengroei is niet significant, evenals bij de herijking van het model 2011.

3.2 Herverdeeeffecten

We bekijken in deze paragraaf twee verschillende herverdeeeffecten, de herverdeeeffecten voor ex-ante aftopping en de herverdeeeffecten na ex-ante aftopping. De herverdeeeffecten worden uitgedrukt als het verschil tussen het (afgetopte) objectieve budget en de uitgaven, als percentage van de uitgaven. Een volledig overzicht van de herverdeeeffecten is terug te vinden in de bijlage.

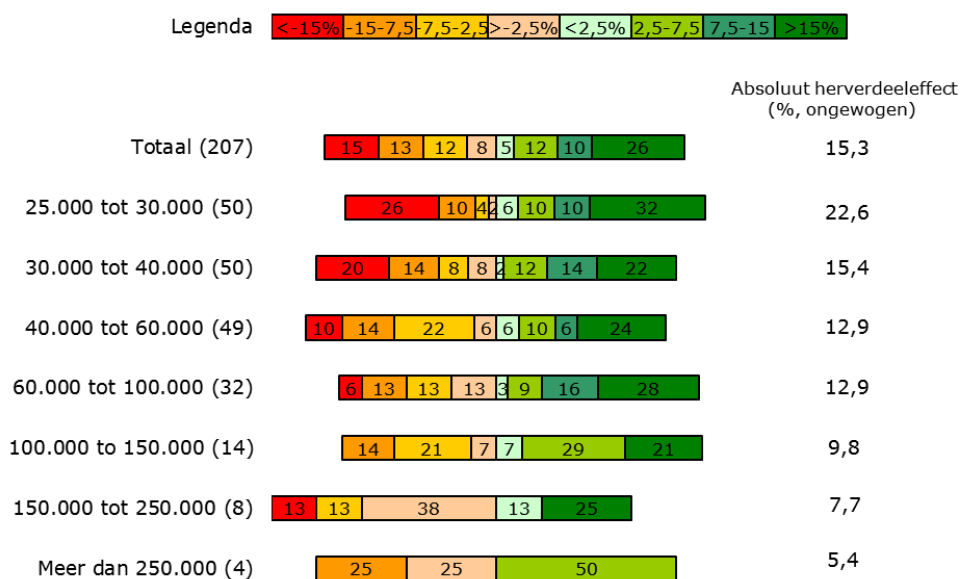
3.2.1 Herverdeeeffecten voor ex-ante aftopping

In grafiek 3-1 staan de herverdeeeffecten per grootteklasse. Bij het berekenen van de herverdeeeffecten is geen rekening gehouden met het feit dat het budget van middelgrote gemeenten bij de budgettoedeling deels objectief en deels historisch wordt bepaald. Bij de budgettoedeling zijn de herverdeeeffecten voor deze gemeenten dus per definitie kleiner.

In totaal zien we dat 15% van de gemeenten een herverdeeeffect lager dan -15% heeft. Van de gemeenten heeft 26% een herverdeeeffect hoger dan 15%. 53% van de gemeenten heeft een positief herverdeeeffect, 48% van de gemeenten een negatief herverdeeeffect.

Hoe groter de gemeente, hoe kleiner het absolute procentuele gemiddelde herverdeeeffect. Een uitzondering hierop is de grootteklasse 60.000 tot 100.000 inwoners, aangezien het herverdeeeffect voor deze klasse even groot is als voor de klasse 40.000 tot 60.000 inwoners. We zien relatief meer grote procentuele herverdeeeffecten bij kleinere gemeenten. Dit komt doordat de uitgaven in euro's bij deze gemeenten over het algemeen lager zijn, waardoor een procentuele afwijking van het budget ten opzichte van de uitgaven groter wordt.

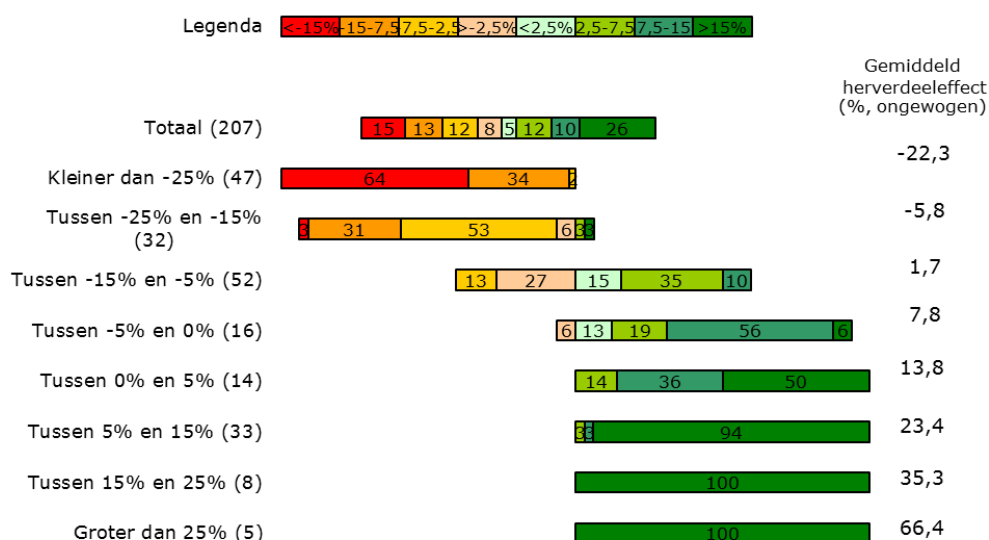
Grafiek 3-1: Verdeling herverdeeeffecten naar grootteklasse

In grafiek 3-2 staan de herverdeeeffecten naar grootte van het herverdeeeffect in 2011 (objectief budget 2011 vergeleken met uitgaven 2010). Hoe groter het herverdeeeffect in 2011, hoe groter het herverdeeeffect 2012. Wel zien we dat 36% van de gemeenten met een herverdeeeffect kleiner dan -25% in 2011, in 2012 een herverdeeeffect heeft groter dan -15%. Het herverdeeeffect voor deze groep wordt dus kleiner, het gemiddelde herverdeeeffect is nu -5,8%. Voor de groep met een herverdeeeffect in 2011 tussen de -25% en -15% neemt het gemiddelde herverdeeeffect sterk af, naar -5,8%.

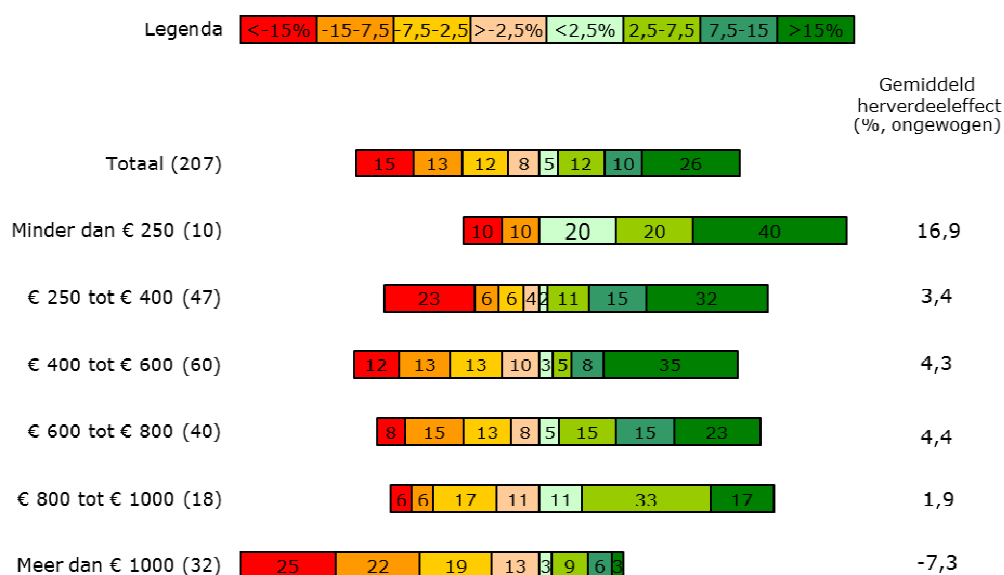
Voor de dertien gemeenten met een groot positief herverdeeeffect (meer dan 15%) in 2011 zien we dit niet, het herverdeeeffect van deze gemeenten neemt sterk toe.

Grafiek 3-2: Verdeling herverdeeeffecten naar herverdeeeffect in 2011

In grafiek 3-3 staan de herverdeeeffecten naar uitgaven per huishouden in 2010. De gemeenten met relatief lage uitgaven van minder dan € 250, hebben een gemiddeld positief herverdeeeffect van 16,9%. Voor gemeenten met hoge uitgaven van meer dan € 1000 is dit precies andersom, zij hebben gemiddeld een negatief herverdeeeffect van -7,3%. Dit betekent dat gemiddeld gezien de gemeenten met uitgaven van minder dan € 1000 per huishouden een positief herverdeeeffect hebben, en gemeenten met uitgaven van meer dan € 1000 een negatief herverdeeeffect hebben.

Grafiek 3-3: Verdeling herverdeeeffecten naar uitgaven per huishouden in 2010

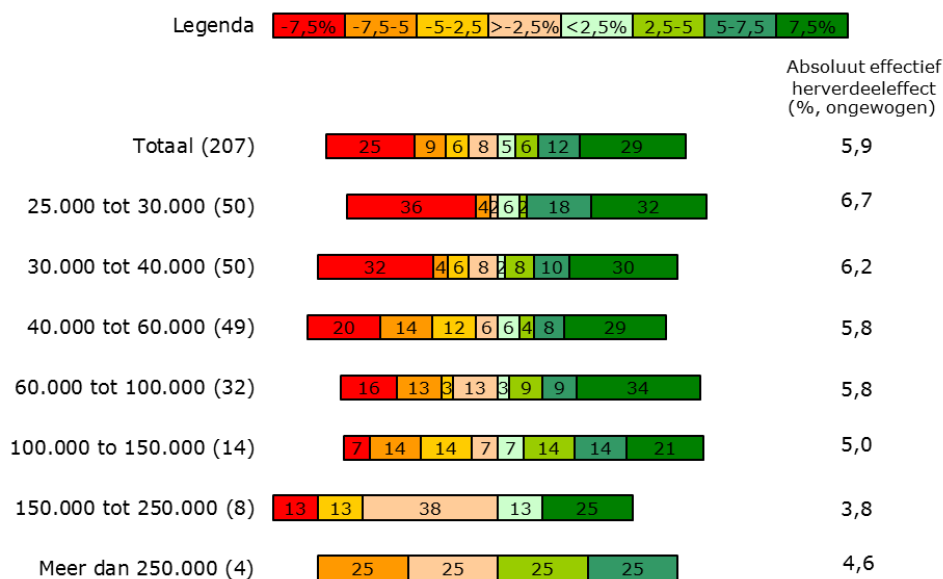
3.2.2 Effectieve herverdeeeffecten

De effectieve herverdeeeffecten zijn de herverdeeeffecten na ex-ante aftopping. Het betreft de objectieve effectieve herverdeeeffecten, er is geen rekening gehouden met het feit dat gemeenten met minder dan 40.000 inwoners slechts deels objectief gebudgetteerd worden. De effectieve herverdeeeffecten naar grootteklasse staan in grafiek 3-4.

Van de gemeenten heeft 25% een negatief effectief herverdeeeffect van -7,5%, en 29% van de gemeenten heeft een positief herverdeeeffect van +7,5%. Dit betekent dat 54% van de gemeenten maximaal afgetopt worden.

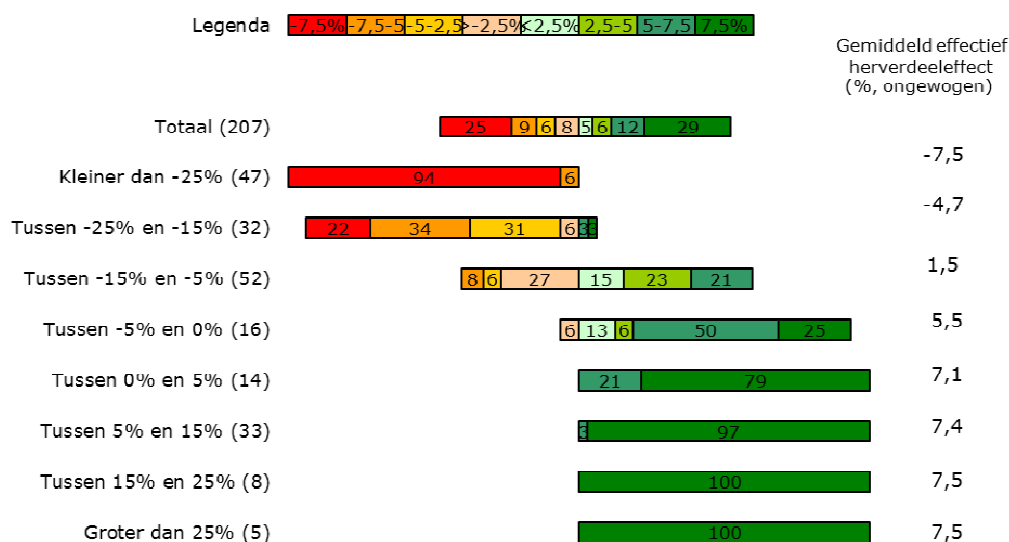
De effectieve herverdeeeffecten zijn het grootst voor de gemeenten met minder dan 30.000 inwoners, 6,7%. In deze groep bevinden zich ook de meeste gemeenten met een herverdeeeffect van precies 7,5% en -7,5%, dit betekent dat deze gemeenten volledig worden afgetopt. Hoe kleiner de gemeente, des te groter de kans dat de gemeente volledig wordt afgetopt. Voor deze kleinere gemeenten geldt dat zij slechts deels objectief worden gebudgetteerd, hun uiteindelijke herverdeeeffect is dus per definitie lager. De effectieve herverdeeeffecten zijn het kleinst voor de gemeenten met meer dan 150.000 inwoners.

Grafiek 3-4: Effectieve herverdeeeffecten na ex-ante aftopping naar grootteklasse

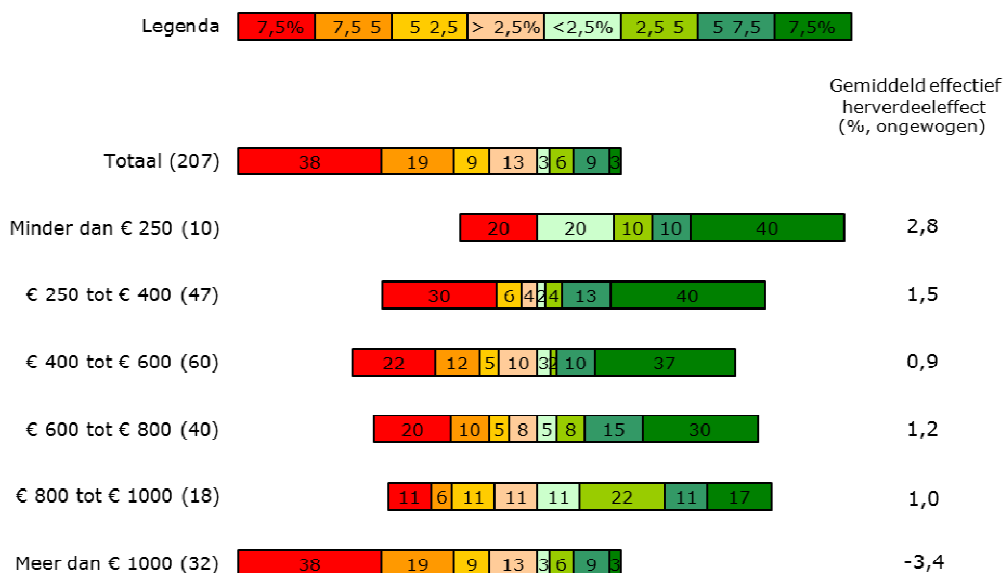
In grafiek 3-5 staan de effectieve herverdeeeffecten 2012 naar herverdeeeffecten in 2011. We zien duidelijk dat gemeenten met een groot positief of negatief herverdeeeffect in 2011, ook na de herijking voor 2012 een groot effectief herverdeeeffect houden. Er zijn budgetverschuivingen van minimaal 5% nodig zodat een gemeente met een herverdeeeffect groter dan 15% niet meer volledig wordt afgetopt. Toch zien we dit bij een aantal gemeenten met een negatief herverdeeeffect gebeuren. Van de gemeenten met een herverdeeeffect in 2011 tussen de -25% en -15%, wordt 78% niet meer volledig afgetopt. Van de gemeenten met een herverdeeeffect tussen de -5% en 0% heeft na de herijking slechts 6% een negatief effectief herverdeeeffect, het gemiddelde effectieve herverdeeeffect voor deze groep bedraagt 5,5%.

Grafiek 3-5: Effectieve herverdeeeffecten na ex-ante aftopping naar herverdeeeffect in 2011

In grafiek 3-6 staan de effectieve herverdeeeffecten naar uitgaven per huishouden. De gemeenten met uitgaven lager dan €1.000 hebben gemiddeld een positief effectief herverdeeeffect, de 32 gemeenten met uitgaven hoger dan €1.000 een negatief effectief herverdeeeffect. Gemeenten met hoge (meer dan €1.000) uitgaven worden relatief vaker maximaal afgetopt op -7,5%, terwijl gemeenten met lage (minder dan €600) relatief vaker worden afgetopt op +7,5% . Gemeenten met uitgaven lager dan € 400 worden het vaakst maximaal (positief dan wel negatief) afgetopt.

Grafiek 3-6: Effectieve herverdeeeffecten na ex-ante aftopping naar uitgaven per huishouden in 2010

3.3 Budgetmutaties

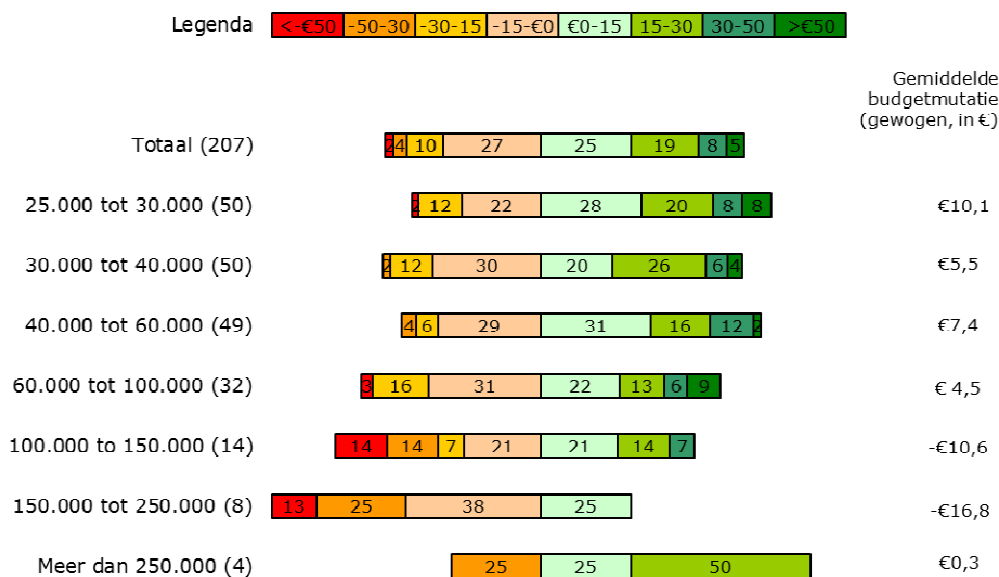
Evenals bij de herverdeeeffecten onderscheiden we twee typen budgetmutaties, objectieve budgetmutaties voor ex-ante aftopping en budgetmutaties na ex-ante aftopping (effectieve budgetmutaties). Bij de objectieve budgetmutaties berekenen we het verschil tussen de objectieve budgetten 2011 (uit voorlopige beschikking budgetten 2011, 1 oktober 2010) en de objectieve budgetten 2012. Bij de effectieve budgetmutaties berekenen we het verschil tussen de afgetopte objectieve budgetten 2011 en de afgetopte objectieve budgetten 2012. We houden hierbij geen rekening met de deels historische budgettoedeling voor middelgrote

gemeenten. We bekijken de budgetmutaties in euro's per huishouden, een overzicht van de budgetmutaties in procenten per huishouden is terug te vinden in de bijlage.

3.3.1 Objectieve budgetmutaties

De objectieve budgetmutaties (voor ex-ante aftopping, voor het gehele model) staan in grafiek 3-7. De meeste gemeenten (57%) zien hun objectieve budget per huishouden stijgen na de herijking. Dit komt omdat er geld verschuift van grotere naar kleinere gemeenten. Het merendeel van de gemeenten heeft een (absolute) budgetmutatie van maximaal € 15 euro. De vier grootste gemeenten gaan er gemiddeld € 0,3 per huishouden op vooruit¹¹. De 22 gemeenten met een inwoneraantal tussen de 100.000 en 250.000 leveren budget in. Hierdoor komt er meer budget beschikbaar voor de kleinere gemeenten. Gemeenten met minder dan 100.000 inwoners krijgen gemiddeld een hoger budget per huishouden.

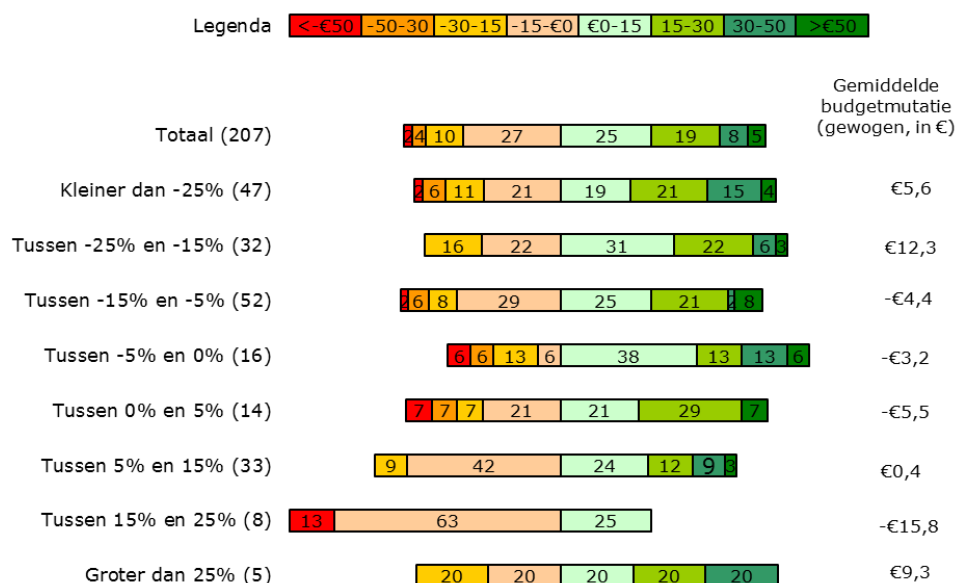
Grafiek 3-7: Verdeling objectieve budgetmutaties in euro's per huishouden naar grootteklasse

¹¹ Ter referentie, het gemiddelde (ongewogen) budget per huishouden bedraagt €570, voor de G4 is dat € 1219.

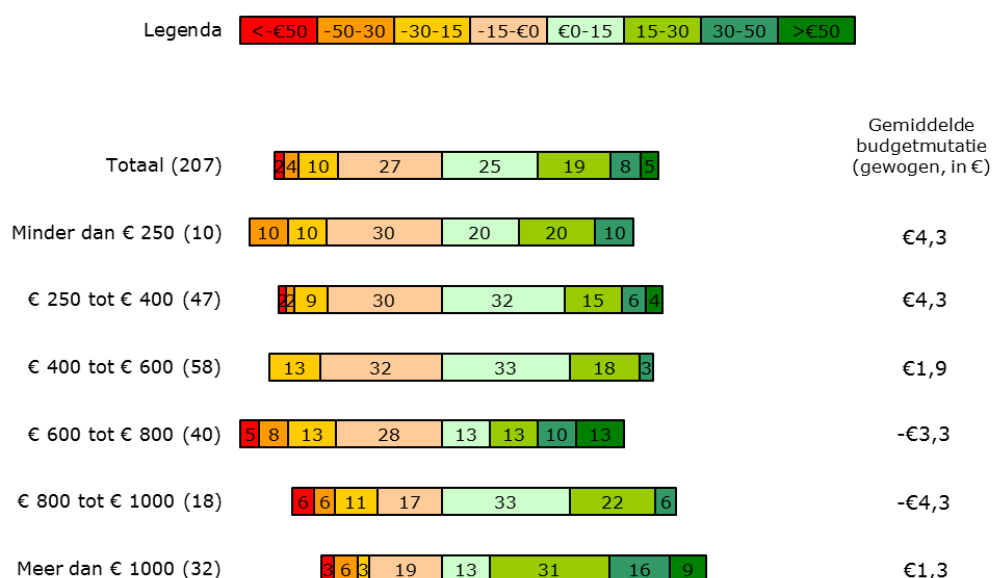
In grafiek 3-8 staan de objectieve budgetmutaties per huishouden naar herverdeeeffect 2011. Voor de gemeenten met een herverdeeeffect kleiner dan -15%, tussen de 5 en 15% of groter dan 25%, is de gemiddelde budgetmutatie positief. Voor de overige groepen is de gemiddelde budgetmutatie negatief.

Grafiek 3-8: Verdeling objectieve budgetmutaties in euro's per huishouden naar herverdeeeffect 2011

In grafiek 3-9 staan de objectieve budgetmutaties per huishouden naar hoogte van de uitgaven per huishouden in 2010. Gemeenten met uitgaven tot € 600 per huishouden in 2010 en gemeenten met uitgaven groter dan € 1000 per huishouden in 2010, hebben een gemiddeld positieve budgetmutatie. Gemeenten met uitgaven tussen de € 800 en € 1000 per huishouden hebben gemiddeld de grootste negatieve budgetverschuivingen (€ 4,3 per huishouden).

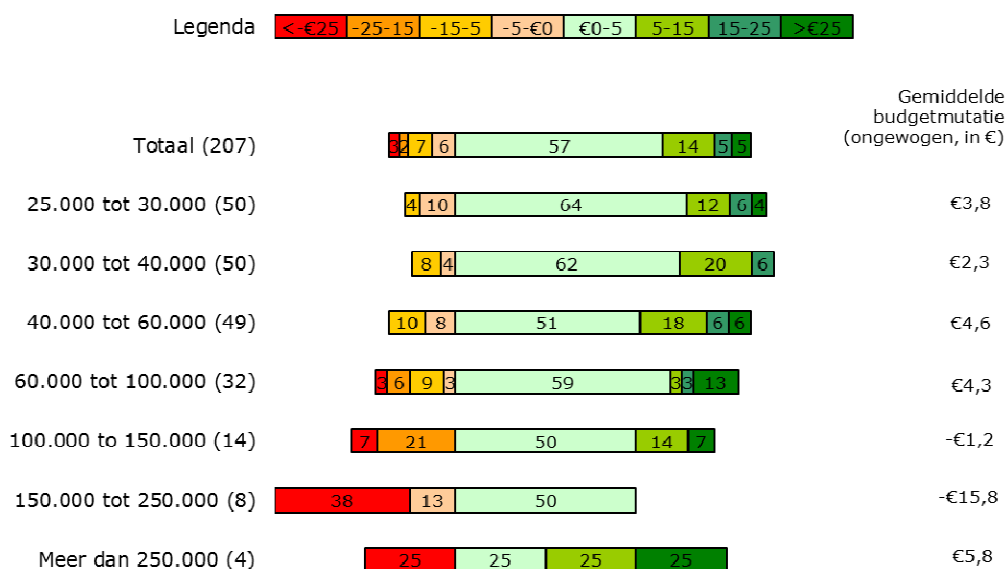
Grafiek 3-9: Verdeling objectieve budgetmutaties in euro's per huishouden naar uitgaven in 2010

3.3.2 Effectieve budgetmutaties

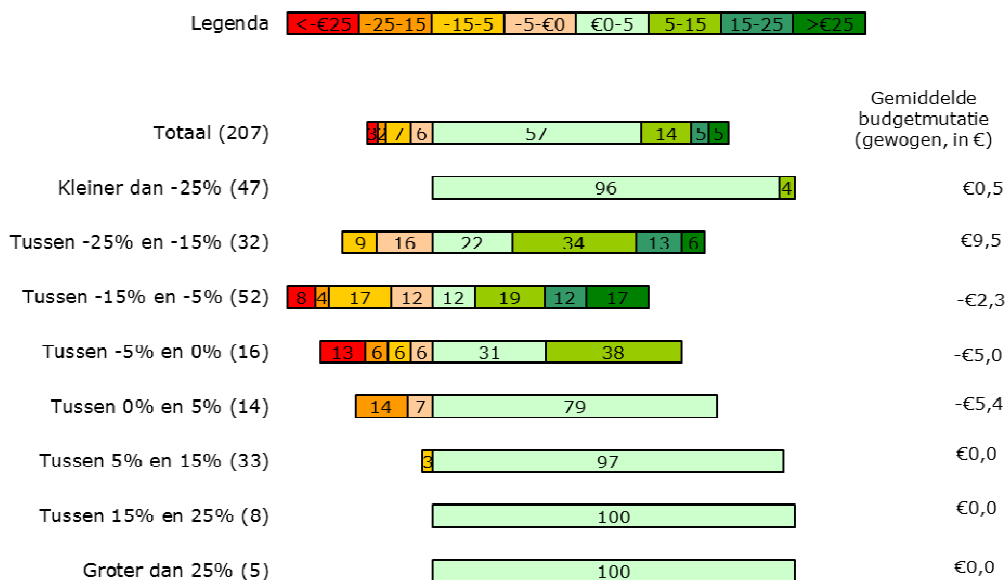
De effectieve budgetmutaties per huishouden (na ex-ante aftopping) staan in grafiek 3-10. De meeste gemeenten ondervinden een positieve effectieve budgetmutatie. Voor veel gemeenten is deze positieve budgetmutatie echter zeer klein en de oorzaak is een verschuiving van het uitgavenaandeel, niet het objectieve uitgavenaandeel. Gemeenten met een inwonertal tussen de 100.000 en 250.000 ondervinden een negatieve effectieve budgetmutatie, de gemiddelde effectieve budgetmutatie in overige grootteklassen is positief.

Grafiek 3-10: Verdeling effectieve budgetmutaties (na ex-ante aftopping) in euro's per huishouden naar grootteklasse

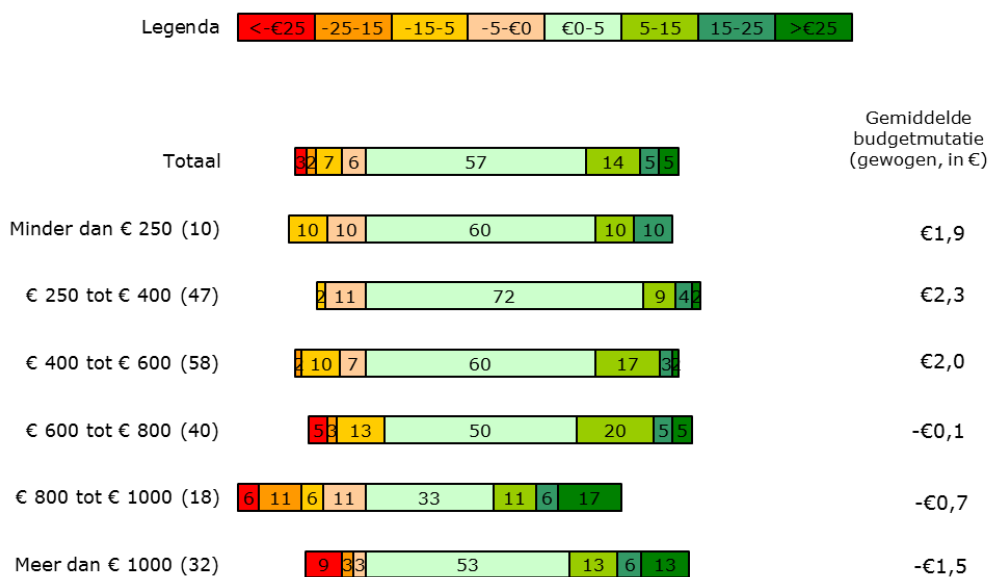
In grafiek 3-11 staan de effectieve budgetmutaties per huishouden naar herverdeeeffect in 2011. De gemeenten met een herverdeeeffect in 2011 tussen de -15 en 5% hebben een negatieve gemiddelde effectieve budgetmutatie. De gemeenten met een zeer groot positief of negatief herverdeeeffect in 2011 hebben zeer kleine effectieve budgetmutaties. Dit komt doordat velen hiervan volledig worden afgetopt en hun budgetmutatie wordt veroorzaakt door een toe- of afname van hun uitgavenaandeel. We zien dat veel van de gemeenten met een herverdeeeffect van -25% tot -15% in 2011, nu niet meer volledig worden afgetopt omdat zij een grote positieve budgetmutatie hebben.

Grafiek 3-11: Verdeling effectieve budgetmutaties per huishouden (na ex-ante aftopping) in euro's naar herverdeeeffect 2011

In grafiek 3-12 staan de effectieve budgetmutaties naar hoogte van de uitgaven per huishouden in 2010. Gemiddeld gezien, stijgt het effectieve budget van gemeenten met uitgaven lager dan € 600, terwijl het effectieve budget van gemeenten met uitgaven boven de € 600, gemiddeld daalt.

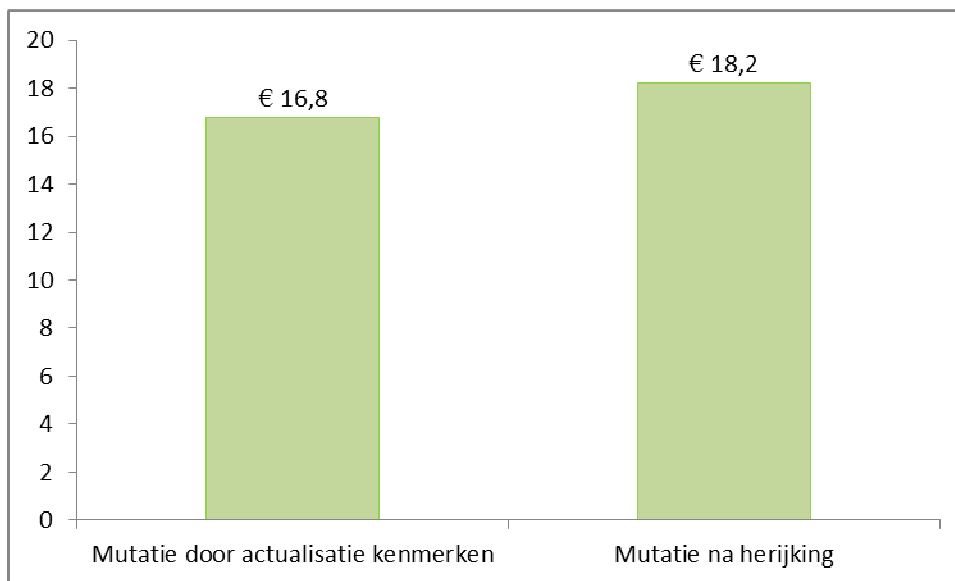
Grafiek 3-12: Verdeling effectieve budgetmutaties (na ex-ante aftopping) in euro's per huishouden naar uitgaven 2010

3.3.3 Budgetmutatie naar oorzaak

De absolute gemiddelde budgetmutatie per huishouden bedraagt ongeveer € 18. Er kunnen verschillende oorzaken zijn voor een budgetmutatie. De mutatie kan komen door de herijking van de gewichten of door de actualisatie van de scores op de verdeelkenmerken. In grafiek 3-13 wordt dit geïllustreerd. Als alle scores op de verdeelkenmerken waren geactualiseerd (zonder herijking van de gewichten) was de budgetmutatie per huishouden € 16,8 geweest. Met herijking is de budgetmutatie € 18,2 per huishouden. De herijking van de gewichten in combinatie met actualisatie van de verdeelkenmerken maakt de budgetmutaties dus iets groter, zonder herijking van de gewichten waren de budgetmutaties iets kleiner geweest. De herijking verkleint echter ook de herverdeeleffecten per gemeente.

Grafiek 3-13: Absolute budgetmutatie per huishouden per oorzaak

3.3.4 Budgetmutaties voor individuele gemeenten

Tabel 3-2 geeft een overzicht van de budgetmutaties voor individuele gemeenten, in zowel euro's als procenten. De grootste negatieve budgetmutatie is -€ 57,7, de grootste positieve budgetmutatie is € 82,9, oftewel een bandbreedte van € 140,6. Procentueel gezien is de grootste budgetmutatie -16,7% en +20,9%, een bandbreedte van 37,6%. We kunnen ook bekijken of gemeenten zowel een grote budgetmutatie in euro's kennen als in procenten, op basis van de codering in kolom 2 en kolom 4. De gemeente "a" in kolom 2 is dezelfde gemeente als gemeente "a" in kolom 4. We zien dat de volgorde van gemeenten niet overeenkomt. De gemeente met de grootste negatieve budgetmutatie in euro's (a), heeft de op vier na grootste negatieve budgetmutatie in procenten. We zien veel gemeenten die wel een grote budgetmutatie in euro's hebben, maar niet in procenten, en andersom. Dit geeft aan dat het veelal kleine gemeenten zijn die een grote procentuele budgetmutatie hebben, en veelal grote gemeenten die een grote budgetmutatie in euro's kennen.

Tabel 3-2: De gemeenten met de tien grootste positieve en negatieve budgetmutaties per huishouden ten opzichte van het objectieve budget 2011

Budgetmutatie in euro's	Geanonimiseerde gemeente	Budgetmutatie in %	Geanonimiseerde gemeente
-57,7	a	-16,7%	b
-56,2	b	-14,0%	l
-53,5	c	-11,7%	j
-52,2	d	-10,1%	o
-50,5	e	-8,2%	a
-48,6	f	-8,2%	e
-44,1	g	-7,2%	f
-37,4	h	-6,8%	s
-36,0	i	-6,5%	ah
-35,4	j	-6,2%	p
...
...
...
52,8	fp	8,5%	fw
53,7	fq	9,8%	fi
54,7	fr	9,8%	fb
54,8	fs	9,9%	fo
55,2	ft	10,1%	fk
57,4	fu	10,8%	fu
58,4	fv	13,9%	fj
60,8	fw	16,0%	fw
68,1	fx	16,6%	fc
82,9	fy	20,9%	fe

4 CONCLUSIE

Er is afgesproken dat de gewichten van het objectieve verdeelmodel jaarlijks herijkt moeten worden zodat ze goed aansluiten bij de geactualiseerde scores op de verdeelmaatstaven. Dit onderzoek naar de technische herijking van het verdeelmodel 2012 voorziet daarin.

Er is onderzocht of er sprake is van trendbreuken in de verdeelmaatstaven. Dit bleek niet het geval te zijn. Voor de maatstaf arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, hebben we de WIA-uitkeringen toegevoegd. Daarnaast hebben we weer een driejaarsgemiddelde voor de maatstaf banengroei gebruikt, bij herijking voor budgetjaar 2011 was dit door een trendbreuk niet mogelijk. Alle verdeelkenmerken hebben een significant effect op de uitgaven van de gemeenten, behalve banengroei. De overige verdeelmaatstaven hebben vergelijkbare coëfficiënten als het uitgangsmodel, wel zien we dat de effecten van het percentage arbeidsongeschikten en het percentage allochtonen iets zijn toegenomen.

De herverdeeeffecten zijn iets kleiner dan bij de vorige herijking. Hoe groter de gemeente, des te kleiner het herverdeeeffect. Ook zien we dat gemeenten met een groot positief of negatief herverdeeeffect in 2011, ook in 2012 een groot herverdeeeffect houden. Gemeenten met hoge uitgaven per huishouden (meer dan € 1000), hebben gemiddeld een negatief herverdeeeffect, gemeenten met lagere uitgaven hebben gemiddeld een positief herverdeeeffect.

Daarnaast zien dat er budget verschuift van de gemeenten met 100.000 tot 250.000 inwoners naar de overige gemeenten. Ook verschuift er budget van de gemeenten met gemiddelde uitgaven van € 600 tot € 1000 naar de overige gemeenten.

BIJLAGE TABELLEN

Herverdeeleffecten

Tabel 1: Ongewogen gemiddelde absolute herverdeeleffecten (HVE) voor en na ex-ante aftopping¹² naar grootteklasse in procenten (proc) en euro's

Grootteklasse	HVE (proc)	HVE (euro)	Effectief HVE (proc)	Effectief HVE (euro)
25.000 tot 30.000 (50)	22,6	90,2	6,7	30,2
30.000 tot 40.000 (50)	15,4	77,5	6,2	33,9
40.000 tot 60.000 (49)	12,9	72,3	5,8	34,3
60.000 tot 100.000 (32)	12,9	98,0	5,8	46,7
100.000 tot 150.000 (14)	9,8	75,9	5,0	40,4
150.000 tot 250.000 (8)	7,7	77,5	3,8	37,6
Meer dan 250.000 (4)	5,4	76,1	4,6	64,2
Totaal (207)	15,3	82,4	5,9	36,3

Tabel 2: Ongewogen gemiddelde herverdeeleffecten (HVE) voor en na ex-ante aftopping naar herverdeeleffect 2011 in procenten (proc, absoluut) en euro's (niet absoluut)

Herverdeeleffect 2011	Absoluut HVE (proc)	HVE (euro)	Absoluut Effectief HVE (proc)	Effectief HVE (euro)
Kleiner dan -25% (47)	22,3	-137,5	7,5	-51,9
Tussen -25% en -15% (32)	7,3	-42,0	5,5	-34,6
Tussen -15% en -5% (52)	3,6	10,7	3,3	9,3
Tussen -5% en 0% (16)	7,9	44,1	5,6	31,2
Tussen 0% en 5% (14)	13,8	80,9	7,1	42,7
Tussen 5% en 15% (33)	23,4	112,4	7,4	36,2
Tussen 15% en 25% (8)	35,3	157,0	7,5	34,4
Groter dan 25% (5)	66,4	202,2	7,5	23,6
Totaal (207)	15,3	2,7	5,9	-1,8

¹² De herverdeeleffecten na ex-ante aftopping worden ook wel effectieve herverdeeleffecten genoemd

Tabel 3: Ongewogen gemiddelde absolute herverdeeeffecten (HVE) voor en na ex-ante aftopping naar uitgaven 2010 in procenten (proc) en euro's

Uitgaven 2010	HVE (proc)	HVE (euro)	Effectief HVE (proc)	Effectief HVE (euro)
Minder dan € 250 (10)	28,4	66,4	5,8	13,4
€ 250 tot € 400 (47)	21,7	69,2	6,6	21,4
€ 400 tot € 600 (60)	15,4	74,2	6,1	29,4
€ 600 tot € 800 (40)	12,3	84,3	5,9	41,0
€ 800 tot € 1000 (18)	7,0	62,4	4,6	41,3
Meer dan € 1000 (32)	10,2	130,9	5,5	69,2
Totaal (207)	15,3	82,4	5,9	36,3

Tabel 4: Ongewogen gemiddelde absolute (effectieve) herverdeeeffecten (HVE) voor en na ex-ante aftopping naar landsdeel in procenten (proc) en euro's

Landsdeel	HVE (proc)	HVE (euro)	Effectief HVE (proc)	Effectief HVE (euro)
Noord (26)	9,2	80,3	5,2	45,5
Oost (53)	15,0	75,6	6,0	32,6
West (81)	17,9	83,1	6,2	34,8
Zuid (47)	14,5	89,9	5,9	37,8
Totaal (207)	15,3	82,4	5,9	36,3

Budgetmutaties

Tabel 5: Ongewogen gemiddelde budgetmutaties (BM) voor en na ex-ante aftopping¹³ naar grootteklasse in procenten (proc) en euro's

Grootteklasse	BM (proc)	BM (euro)	Effectieve BM (proc)	Effectieve BM (euro)
25.000 tot 30.000 (50)	2,2	9,5	0,9	3,8
30.000 tot 40.000 (50)	0,7	5,6	0,5	2,3
40.000 tot 60.000 (49)	1,3	6,8	0,7	4,6
60.000 tot 100.000 (32)	0,3	5,1	0,3	4,3
100.000 tot 150.000 (14)	-0,8	-8,8	0,0	-1,2
150.000 tot 250.000 (8)	-1,7	-15,9	-1,5	-15,8
Meer dan 250.000 (4)	0,5	6,0	0,5	5,8
Totaal (207)	0,9	5,0	0,5	2,6

Tabel 6: Ongewogen gemiddelde budgetmutaties voor en na ex-ante aftopping naar herverdeeleffect 2011 in procenten (proc) en euro's

Herverdeeleffect 2011	BM (proc)	BM (euro)	Effectieve BM (proc)	Effectieve BM (euro)
Kleiner dan -25% (47)	1,0	7,8	0,1	0,4
Tussen -25% en -15% (32)	1,6	7,4	1,6	7,8
Tussen -15% en -5% (52)	1,1	5,4	1,2	6,8
Tussen -5% en 0% (16)	0,6	3,5	-0,3	-2,2
Tussen 0% en 5% (14)	0,6	2,2	-0,3	-2,7
Tussen 5% en 15% (33)	0,6	2,7	-0,1	-0,1
Tussen 15% en 25% (8)	-0,9	-8,9	0,0	0,0
Groter dan 25% (5)	2,3	9,2	0,0	0,0
Totaal (207)	0,9	5,0	0,5	2,6

¹³ Budgetmutaties na ex-ante aftopping worden ook wel effectieve budgetmutaties genoemd

Tabel 7: Ongewogen gemiddelde budgetmutaties voor en na ex-ante aftopping naar uitgaven 2010 in procenten (proc) en euro's

Uitgaven 2010	BM (proc)	BM (euro)	Effectieve BM (proc)	Effectieve BM (euro)
Minder dan € 250 (10)	1,0	4,3	1,1	2,0
€ 250 tot € 400 (47)	1,1	4,1	0,8	2,5
€ 400 tot € 600 (60)	0,7	2,3	0,4	1,6
€ 600 tot € 800 (40)	1,0	4,4	0,2	1,8
€ 800 tot € 1000 (18)	0,2	1,0	0,4	3,6
Meer dan € 1000 (32)	1,6	14,4	0,5	5,5
Totaal (207)	0,9	5,0	0,5	2,6

Tabel 8: Ongewogen gemiddelde budgetmutaties voor en na ex-ante aftopping naar landsdeel in procenten (proc) en euro's

Landsdeel	BM (proc)	BM (euro)	Effectieve BM (proc)	Effectieve BM (euro)
Noord (26)	2,3	14,9	0,7	4,7
Oost (53)	0,1	-0,8	0,5	0,7
West (81)	1,1	6,9	0,5	3,7
Zuid (47)	0,8	2,7	0,5	1,9
Totaal (207)	0,9	5,0	0,5	2,6